

Jeszcze pieśń o żołnierzu tułaczu.

Na zapytanie moje, dotyczące genezy pieśni o żołnierzu tułaczu¹⁾, otrzymałem jedną tylko odpowiedź, ale też prawie zupełnie wyczerpującą w postaci rozprawki p. Stanisława Wasylewskiego²⁾.

Do cennych tych wywodów dodam jeszcze parę uzupełnień, które może przyczynią się do dalszego pogłębienia i wyjaśnienia tej kwestyi.

Przedewszystkiem odnośnie do rzekomego wpływu, a raczej, jak się to później okazało, tylko podobieństwa pieśni włoskiej i polskiej, ośmielę się przypuścić, że przytoczony przez Prof. Porębowicza za d'Anconą³⁾ początek pieśni włoskiej:

Il soldato va alla guerra

Mangia male e dorme in terra

to początek znanej pieśni włoskiej o żołnierzu, który po powrocie z wojny zastaje swą żonę zamężną z innym. Liczne warianty jej zestawił Reinhold Köhler⁴⁾.

Tak poczyna się np. spiewka z Piemontu⁵⁾.

Póver soldà ven da la guera

Cun ün pè caussà e l'áut nü⁶⁾.

Mowa tu wprawdzie o żołnierzu, wracającym z wojny, a nie idącym na wojnę, ale jest to tylko drobna odmianka wariantowa. Dla dowodu przytoczę inną odmianę⁷⁾ tej pieśni, w której

Sur marches l'è a n d à a la guera ;

chi sa quand a turnerà ?⁸⁾

¹⁾ Lud. T. XV. (1909). Str. 247.

²⁾ Lud. T. XVI. (1910). Str. 247—258.

³⁾ Porębowicz E. Pieśni ludowe romańskie, germańskie, celtyckie. Lwów 1909. Str. XXIX.

⁴⁾ Jahrbuch für roman. Litter. VIII. (1867) S. 356—359 a nadto z uzupełnieniami Boltego w Kleinere Schriften. Berlin 1900 t. III. Str. 229.

⁵⁾ Nigra Constantino. Canti popolari del Piemonte. Torino 1888. S. 168. nr. 28.

⁶⁾ Biedny żołnierz wraca z wojny z jedną nogą obutą, a drugą bosą.

⁷⁾ Nigra j. w. S. 175. nr. 28 c.

⁸⁾ Pan markiz poszedł na wojnę; kto wie, kiedy wróci?

Więc zmieniony tu żołnierz na margrabie, ale już mowa o udawaniu się na wojnę.

Zresztą w wyrażeniach tej pieśni dają się napotkać analogie do pieśni o żołnierzu tułaczem, będące oczywiście wynikiem analogicznej sytuacji. Stąd i w naszej pieśni¹⁾

żołnierz obszarpany

i w niemieckiej²⁾

Soldat kam aus dem kriege,

.....

Wohl ganz zerrissen und noch viel mehr.

i we francuskiej³⁾

Quand le marin revient de guerre,

.....

Tout mal chaussé, tout mal vêtu.

i we włoskiej⁴⁾

Póver soldà ven da la guera

Cun ün pè caussà e l'áut nü.

Póver soldà l'è mal venü!

Wreszcie na jeszcze jedną rzecz muszę zwrócić uwagę; oto druga część tej pieśni jest jakby wynikiem filiacji z innym rodzajem pieśni żołnierskiej, znanej wśród litewskich dajn.

Zwraca na nią uwagę Prof. Brückner⁵⁾ jako na najstarszą i najsłynniejszą, najwięcej epicką i najbardziej znaną na całej Litwie. Treścią jej, jak brat musi jechać na wojnę, jak wyprawiają go trzy siostry, wyczekują następnie daremnie, ale — rzecz ciekawa — koń spełnia nie rolę grabarza, ale posłańca, który

¹⁾ Lud. XVI. S. 248.

²⁾ Köhler. Kl. Schr. III. S. 229 = Erk, Neue Sammlung deutscher Volkslieder B. III. H. 1. nr. 55.

³⁾ Köhler. Kl. Schr. III. S. 231 = Bujeaud, Chants et chansons populaires des provinces de l' Ouest. II. 89.

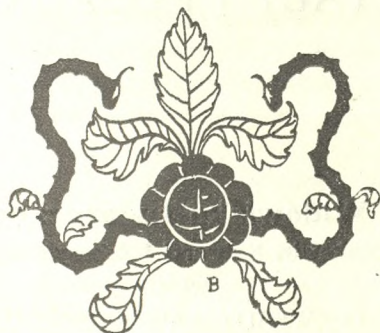
⁴⁾ Köhler. Kl. Schr. III. S. 233 = Nigra j. w. S. 168. nr. 28.

⁵⁾ Brückner Aleksander, Starożytna Litwa. Warszawa 1904. Str. 55 i nast.

przynosi żałobną o swym jeźdźcu wieść. Pieśń ta znana też i u nas i w ruskim folklorze, musiała być czynną też przy nadaniu pieśni o żołnierzu tułaczku jej kształtu dzisiejszego.

Do wymienionych tekstów pieśni o żołnierzu tułaczku dodałbym jeszcze wariant przedrukowany przez W. Korotyńskiego ¹⁾ i teksty podane przez Z. Staniszewską ²⁾.

Adam Fischer.

¹⁾ Korotyński Władysław (W. Rajnold). Trzy pieśni ludowe, wspomniane w „Panu Tadeuszu“. Tygodnik powszechny. Warszawa. 1885 Nr. 10. S. 154.

²⁾ Staniszevska Zofia, Wieś Studzianki. Wisła XVI. (1902). Str. 720 i nast. (nr. 128, 129).